

Innst. S. nr. 149

(2004-2005)

Innstilling til Stortinget fra sosialkomiteen

Dokument nr. 8:33 (2004-2005)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ingrid Fiskaa, May Hansen og Ingvild Vaggen Malvik om kartlegging av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet til foreldre i forbindelse med fødsel i landets kommuner

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen foreta en kartlegging i landets kommuner av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet til foreldre i forbindelse med fødsel.
2. Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at alle familier som har behov for praktisk bistand i hjemmet etter fødselen, får tilbud om dette.
3. Stortinget ber Regjeringen utvide fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel."

Som bakgrunn for forslaget peker forslagsstillerne på at ca. 20 00 kvinner hvert år får alvorlige bekkenløsningsplager, og at 1/3 av disse kvinnene fremdeles har plager ett år etter fødselen.

Det vises til at det ifølge en oversikt fra Kommunenes sentralforbund i 2000 fantes rundt 300 stillingshjemler på landsbasis for såkalte husmorvikarer, og at antallet blir stadig mindre.

Det vises videre til helse- og omsorgsminister Ansgar Gabrielsens svar av 6. desember 2004 på skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Ingvild Vaggen Malvik der det konkluderes med at Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere nærmere om det er hensiktsmessig å foreta en kartlegging av kommunenes bruk av praktisk bistand og behovet for slik bistand.

Etter forslagsstillerne mening er det behov for en kartlegging av kommunenes tilbud om praktisk bistand til foreldre i forbindelse med fødsel samt det eksisterende behovet for slik bistand. Som begrunnelse framholdes at ikke alle familier har opptjent nødvendige rettigheter til fødsels- og sykepenger, at antallet flerbarnsfødsler øker og at mange familier består av en alenefar eller alenemor uten et sosialt nettverk som kan stille tilstrekkelig opp i slike situasjoner.

Dette innebærer at det i mange familier vil være et behov for praktisk hjelp, også ut over de familiene hvor kvinner over lengre tid er rammet av bekkenløsningsplager.

Det uttales at en av årsakene til at tilbudet i liten grad gis i dag, er at noen kommuner argumenterer med at slike tjenester ikke er lovfestet, og at i en situasjon der kommuneøkonomien er svak, vil de tiltak som har et lovvern bli prioritert framfor andre viktige sosiale oppgaver. Dette illustrerer etter forslagsstillerne mening behovet for en klargjøring av hvilket ansvar kommunene har etter sosialtjenesteloven, og hvordan myndighetene kan sikre at dette behovet faktisk blir dekket. I tillegg mener forslagsstillerne at Regjeringen bør vurdere om det er nødvendig med en nærmere presisering av hva som dekkes av begrepet "praktisk bistand" i hjemmet.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunn Olsen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Mølvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Per Steinar Osmundnes, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, registrerer at forslags-

stillerne mener det er behov for en kartlegging av kommunenes tilbud om praktisk bistand til foreldre i forbindelse med fødsel samt det eksisterende behov for slik bistand. Forslagsstillerne fokuserer spesielt på behovet for hjelp i forbindelse med at mange kvinner har alvorlige plager med bekkenløsning, og at mange av disse kvinnene har plager på grunn av dette også ett år etter fødselen.

Komiteen er enig i at dette er et stort problem for mange fødende, og at tidlig nok og tilstrekkelig avlastning er nøkkelen til å forebygge alvorlige og langvarige bekkenløsningsplager. Dette dokumenteres i det store rehabiliteringsprosjektet som Landsforeningen for kvinner med bekkenløsningsplager (LKB) har gjennomført i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet. Komiteen viser til at LKB i lys av dette har etterlyst en kartlegging av det reelle behovet for husmorvikartjenester i norske kommuner.

Komiteen vil presisere at de som har behov for hjelp i hjemmet, har krav på det etter sosialtjenesteloven § 4-3 der det presiseres at den "som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er helt avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å klare dagliglivets gjøremål", har krav på hjelp. Komiteen viser videre til brev av 3. februar 2005 fra helse- og omsorgsministeren til sosialkomiteen der det bl.a. presiseres følgende når det gjelder sosialtjenesteloven § 4-3:

"Bestemmelsen omfatter også foreldre og deres mindreårige barn hvis omsorgen for barna overgår foreldrenes omsorgsevne, enten det skyldes forhold på barnas side eller foreldrenes egen helse eller funksjonshemming. De sosiale tjenestene skal bl.a. omfatte "praktisk bistand og opplæring til dem som har et særlig hjelpebehov på grunn av sykdom, funksjonshemming, alder eller andre årsaker", jf. sosialtjenesteloven § 4-2. Praktisk bistand er en fellesbetegnelse for hjelpevirksomhet, og omfatter blant annet hjemmehjelps- og husmorvikartjeneste. Tjenesten skal også omfatte "avlastningstiltak for personer og familier som har et særlig tyngende omsorgsarbeid."

Sosialtjenesteloven pålegger ikke kommunene noen bestemt organisasjonsform når det gjelder praktisk bistand og avlastningstiltak, og kommunene står derfor fritt i forhold til hvordan de velger å organisere tjenestene."

Komiteen støtter forslaget om at det blir foretatt en nærmere kartlegging av det reelle behovet for praktisk bistand til foreldre i forbindelse med fødsel.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener det er viktig at en slik undersøkelse omfatter alle de hjelpebehov som kommer inn under sosialtjenesteloven §§ 4-2 og 4-3. Blant annet må behovet for hjelp ved alvorlig sykdom, funksjonshemming og alderdom avklares og presiseres i en slik kartlegging.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet vil samtidig presisere at de økonomiske forholdene må utredes og skape grunnlag for en økt kompensasjon til kommunene fra staten, slik at likeverdige forhold kan sikres og kommunene kan settes i stand til å yte slike tjenester.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet er enig med forslagsstillerne i at hovedfokus for en slik kartlegging ikke må være hva slags betegnelse som kommunene benytter i forhold til å yte en slik tjeneste, men at det er snakk om et reelt tilbud til dem som har behov for praktisk hjelp. I forhold til småbarnsfamiliers behov er det behov for kompetanse i forhold til spedbarn/småbarn, mens det i forhold til for eksempel alderdom er behov for kompetanse innenfor dette fagfeltet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at hjelp i hjemmene i dag som oftest utføres av enten hjemmehjelp eller husmorvikar. Forslagsstillerne mener betegnelsen husmor er overmoden for revisjon. Disse medlemmer mener at også stillingsbenevnelsene ikke er det viktigste i dette forholdet, men at ordningen både i navn og gavn må dekke en nødvendig hjemmevikarordning.

Disse medlemmer viser også til at helsehjelp under og etter svangerskapet og arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for fortsatt arbeid under og etter permisjonstid, er viktig. Disse medlemmer viser til Innst. S. nr. 113 (2004-2005) der det framgår at også bruken av svangerskapsenger og sykepenger skal gjennomgås. Når den som har det daglige barnetilsynet blir alvorlig syk utover eller etter fødselspengeperioden, er det viktig at familien får en samlet vurdering av hjelpetiltak i sosial- og trygdelovgivning. Hvis familieforsørgeren velger å bli hjemmeværende utover de 30 dager det er mulig å oppnå omsorgspenger, for eksempel inntil barnehageplass kan skaffes, vil vedkommende ha rett til omsorgslønn. Videre er det viktig at kvinnen får veiledning om sine rehabiliteringspengerettigheter. Disse medlemmer legger til grunn at ny, samlet organisering av Aetat, sosialtjeneste og trygdekonto vil forhindre at familier i en slik situasjon blir kasteballer mellom ordninger. I en situasjon der mor blir alvorlig syk samtidig med ansvar for et nyfødt barn, må sosial- og trygdelovgivning framstå som et økonomisk sikkerhetsnett, slik at familien ikke i tillegg får økonomiske problemer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en kartlegging i landets kommuner av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet, blant annet når det gjelder hjelp til foreldre i forbindelse med fødsel, hjelp til enkeltpersoner eller familier i forbindelse med alvorlig skade, sykdom, funksjonshemming og/eller alderdom."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at familier/enkeltpersoner som har behov for praktisk bistand i hjemmet, får tilbud om dette."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understreker at etter sosialtjenesteloven § 4-3 har den "som ikke kan dra omsorg for seg selv, eller som er avhengig av praktisk eller personlig hjelp for å klare dagliglivets gjøremål", krav på hjelp. Flertallet understreker videre at det er kommunens plikt å vurdere behovet for slik bistand og å tildele tjenester. Flertallet viser til at det ikke påligger kommunene noen bestemt organisasjonsform når det gjelder praktisk bistand og avlastningstiltak. Dette stiller kommunene fritt i forhold til hvordan de velger å organisere tjenestene, noe som flertallet mener er viktig for tilliten til og opprettholdelsen av det kommunale selvstyret og for å sikre rom for lokale tilpasninger. Videre peker flertallet på at kommunene og tilsynsmyndighetene skal påse at den enkelte behov for praktisk og personlig hjelp blir ivaretatt.

Flertallet synes det er positivt at Helse- og omsorgsdepartementet har vært i kontakt med Sosial- og helsedirektoratet som vil foreta en nærmere kartlegging gjennom helsestasjonene av det reelle behovet for praktisk bistand til foreldre i forbindelse med fødsel. Flertallet mener det er naturlig at eventuelle tiltak som sikrer at behovene blir dekket, sees i sammenheng med resultatene av kartleggingen.

På bakgrunn av dette vil et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, foreslå at dokumentet vedlegges protokollen.

Når det gjelder farspermisjon og fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel, viser komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, til at dette er et område som hører inn under Barne- og familiedepartementet og familie-, kultur- og administrasjonskomiteen. Flertallet viser videre til brevet av 3. februar 2005 fra helse- og omsorgsministeren der det vises til at spørsmål vedrørende dette forholdet er til vurdering i Barne- og familiedepartementet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, vil likevel uttrykke at det er behov for en utvidelse av fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel, men at dette må skje uten at det går utover mors permisjonstid, og at familien selv organiserer når permisjonen kan og skal tas ut.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senter-

partiet vil peke på at det vil være ønskelig og hensiktsmessig at far kan ha mulighet til å yte nødvendig omsorg og utføre de oppgaver som ligger innfor begrepet "praktisk bistand" i hjemmet i de tilfeller der mor før og etter fødsel av helsemessige årsaker ikke er i stand til å utføre disse. I en slik ordning må det legges til grunn at det verken skal gå på bekostning av mors eller fars rettighetsfesta fødselspermisjon. Spørsmålet i denne sammenheng dreier seg altså ikke om eventuell utvidelse av fars fødselspermisjon.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utvide fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen iverksette tiltak som sikrer at familier/enkeltpersoner som har behov for praktisk bistand i hjemmet, får tilbud om dette.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen utvide fedres mulighet til å yte omsorg i forbindelse med fødsel.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen foreta en kartlegging i landets kommuner av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet, blant annet når det gjelder hjelp til foreldre i forbindelse med fødsel, hjelp til enkeltpersoner eller familier i forbindelse med alvorlig skade, sykdom, funksjonshemming og/eller alderdom.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen viser til dokumentet og merknadene og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:33 (2004-2005) - forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ingrid Fiskaa, May Hansen og Ingvild Vaggen Malvik om kartlegging av det reelle behovet for praktisk bistand i hjemmet til foreldre i forbindelse med fødsel i landets kommuner - vedlegges protokollen.

Oslo, i sosialkomiteen, den 17. mars 2005

John I. Alvheim
leder

Ola D. Gløtvold
ordfører

